

Διαβάζοντας το *Ισπανικό καλοκαίρι*

Κάτια Γέρου

Διαβάζοντας το θεατρικό έργο της Πέννυς Μηλιά *Ισπανικό καλοκαίρι* δεν μαθαίνουμε σχεδόν τίποτε για το καλοκαίρι αυτό στην Ισπανία, που έχει στοιχειώσει τη ζωή και την ψυχή των τεσσάρων ηρώων.

Το συμπληρώνουμε όμως με τη φαντασία μας. Η συγγραφέας μάς δίνει τα εργαλεία. Και αυτό είναι ένα μεγάλο προσόν για το έργο: όντας απολύτως ρεαλιστικό, αφήνει ταυτόχρονα κενά, για να συμπληρωθούν από εμάς.

Τα πρόσωπα μιλούν αλογόκριτα. Λένε πράγματα που, στις μοντέρνες κοινωνίες που ζούμε, ντρεπόμαστε να πούμε, ακόμη και αν τα σκεφτόμαστε: «Και τι είναι, ρε, ο άνθρωπος αν δεν αγωνίζεται; Τι ήρθαμε να κάνουμε εδώ; Να γίνουμε φαΐ για τα σκουλήκια; [...] Εγώ ξέρω ότι δίνω τη ζωή μου για το ίδιο ζώο, γι' αυτό που με σταυρώνει. Το ίδιο ζώο που είμαι κι εγώ. Το λένε άνθρωπο. Και το αντέχω».

Οι ήρωες της Πέννυς Μηλιά ανήκουν στους αυτόκλητους «αίροντας τας αμαρτί-
ας του κόσμου», είναι αντάρτες πόλεων· και εδώ τα πράγματα δυσκολεύουν. Ως θεατές ή ως αναγνώστες επιζητούμε την ταύτιση μαζί τους. Πώς όμως να ταυ-
τιστείς με πρόσωπα που ζουν στην κόψη του ξυραφιού, που αλλάζουν κατοικίες
και ταυτότητες, που τους κυνηγάει η αστυνομία, που αναλαμβάνουν ακόμα και
εκτελέσεις;

Κι όμως, ταυτίζεσαι, ή μάλλον τους κατανοείς. Δείτε: «Δες την αλήθεια. Τίποτα
δεν χάθηκε. Ο μπαμπάς σου είναι εδώ. Δεν έχει φύγει. Είσαι στους ώμους του
στη συναυλία και είσαι ο ψηλότερος από όλους. Ο παππούς σου με το μετάλλιο

ανδρείας πάντα στη τσέπη είναι εδώ. Η Μακρόνησος. Η Ισπανία. Τα καλοκαίρια μας. Στα Εξάρχεια, στο Σύνταγμα. Η άνοιξη. Ο Άσιμος. Ο Τζιμ Μόρισον είναι εδώ. Οι αδερφές σου, τα κρεματόρια, ο Φιόντορ Ντοστογιέφσκι. Η κιθάρα σου. Ο Βαμβακάρης. Η Άλωση, η Αφρική και η καταστροφή της Σμύρνης. Όλοι. Όλα. Δεν τους βλέπεις; Ατέλειωτη σειρά. Ατέλειωτη δύναμη. Ένας στρατός. Ο στρατός μας».

Είναι ύμνος σε μια κοινή μυθολογία. Λέγοντας μυθολογία, εννοώ κοινή αναφορά σ' αυτά που φλογίζουν τον νου μας, σ' αυτά που μας θρέφουν και μας συντηρούν. Κι ας μη ζούμε τις ζωές των ηρώων της Πέννυς και ας μην ακροβατούμε στην κόψη του ξυραφιού.

Πραγματικά τους συναισθανόμαστε, γιατί, παρ' όλη τη γερή σαν πανοπλία ιδεολογική σκευή που κουβαλούν και συγκινητικά υπερασπίζονται, η επέλαση του παρελθόντος τούς φανερώνει στα μάτια μας τόσο άοπλους, τους λυγίζει και τους αλλάζει τελικά στον ίδιο βαθμό που θα λύγιζε και θα άλλαζε τον καθένα μας.

Όλα τα παραπάνω, μαζί με τα προσωπικά αδιέξοδα των προσώπων, τη λαχτάρα τους για κανονική ζωή, για έρωτα, για μητρότητα, τον ασθμαίνοντα ρυθμό της γραφής και την άψογη «αστυνομική» πλοκή, δημιουργούν ένα έργο ιδιαίτερα ενδιαφέρον, φτιαγμένο με μαστοριά και σκέψη.

κ. γ.

Ιανουάριος 2019

Μάνος

Άνδρας, 30 έως 50 ετών

Στέλλα

Γυναίκα, 25 έως 40 ετών

Γιώργος

Άνδρας, 30 έως 50 ετών

Χαρά

Γυναίκα, 25 έως 40 ετών

Αγαπήσαμε, ονειρευτήκαμε, πήραμε μέρος σε εξεγέρσεις
κι άξαφνα ένα πρωί, όταν ξυπνήσαμε,
με μια γυναίκα δίπλα μας στο κρύο δωμάτιο ενός ξενοδοχείου,
καταλάβαμε πόσο λίγο είχαμε αγαπήσει τον πλησίον.

ΤΑΣΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ
Μικρό βιβλίο για μεγάλα όνειρα, Κέδρος, Αθήνα 1987

Σ Κ Η Ν Η Π Ρ Ω Τ Η

Κουζίνα ή καθιστικό γεμάτο χαρτόκουτα μετακόμισης. Η Χαρά και ο Γιώργος μπαينوβγαίνουν σε αυλή ή ταράτσα ή βεράντα. Ετοιμάζουν και μεταφέρουν διάφορα για δείπνο, σε διάθεση αναμονής επισκεπτών.

Το ραδιόφωνο που παίζει χαμηλά μουσική διακόπτει και ακούγεται η ανακοίνωση: «Νέες δηλώσεις από τη γνωστή για την παράνομη δράση της δημοσιογράφο και απεργό πείνας που μεταφέρθηκε προσωρινά στην ψυχιατρική κλινική μετά από σοβαρούς φόβους που παρουσιάζονται για την ψυχική και σωματική της υγεία, λόγω της τριαντάμηνης κράτησής της χωρίς να έχει εκδικαστεί ούτε μία από τις τρεις υποθέσεις στις οποίες φέρεται να εμπλέκεται. Η ίδια αρνείται όλες τις κατηγορίες για τις υποθέσεις που εκκρεμούν, όχι όμως και τη γνωστή πολιτική δράση της ή τη συμμετοχή και υποστήριξή της σε δράσεις οργανώσεων προσκείμενες στον αναρχικό χώρο, όπως τα “Κόκκινα παιδιά”».

Η Χαρά και ο Γιώργος σταματούν ό,τι κάνουν. Η Χαρά το δυναμώνει. Συνεχίζουν πιο αργά και με την προσοχή τους τεταμένη.

Ακούγεται η φωνή της Στέλλας από το ραδιόφωνο: «Παρακολουθώ εδώ και καιρό στενά τους υβριστές, τους δολοφόνους, τους κάθε λογής νόμιμους εγκληματίες –και είναι νόμιμοι μόνο επειδή αυτοί οι ίδιοι φτιάχνουν τους νόμους, τους ψηφίζουν και τους επιβάλλουν– τους παρακολουθώ, εξαντλώντας τον εαυτό μου σε θυμό, θλίψη, αηδία, πίκρα, οργή. [...] Σας γνωστοποιώ την απόφασή μου να απέχω πλέον συνειδητά από κάθε δραστηριότητα αυτού του ξοφλημένου πολιτισμού. Με την πράξη μου αυτή δεν καταγγέλλω τίποτα, δεν διαμαρτύρομαι για τίποτα. Απλά, πλέον είμαι ελεύθερη. Είναι μια αβίαστη πράξη απελευθέρωσης, όπως γδύνεσαι για να βουτήξεις στο νερό. Έπαψα να νιώθω απορριπτέα, περιθωριοποιημένη, να διεκδικώ την προσοχή ή την αγάπη κανενός. Αυτοεξορίζομαι. Είμαι η εξόριστη του πολιτισμού σας. [...] Στόχος μου είναι η εκμηδένιση κάθε φιλοδοξίας, η απόλαυση της ίδιας μου της ικανότητας για σκέψη, χωρίς έπαινο ή κριτική. Να γλιστρώ στην κάθε μέρα. Να παράγω την αξία μόνο της επόμενης ανάσας μου. Να μπορώ να είμαι ο γιατρός μου και τίποτα άλλο».

Ο Γιώργος χαμηλώνει το ραδιόφωνο.

ΧΑΡΑ: Ορίστε. Ακόμα και «μέσα», φίρμα έγινε.

ΓΙΩΡΓΟΣ: Δεν είναι «μέσα».

ΧΑΡΑ: Μιλάς σοβαρά; Δεν το πιστεύω. Βγήκε;

ΓΙΩΡΓΟΣ: Ναι.

ΧΑΡΑ: Πότε; Πώς; Δεν πιστεύω να... πλήρωσες, ε; Πλήρωσες την εγγύηση. Έτσι δεν είναι; Μίλα, γαμώτο!

ΓΙΩΡΓΟΣ: Όχι εγώ. Ο Μάνος. Δεν αντέχει, λέει, άλλο.

ΧΑΡΑ: Ο Μάνος. Δεν αντέχει άλλο. Τώρα τον έπιασε ο πόνος. Μια ζωή να κάνει τα δικά του. Μάγκας με τις πλάτες της σκωτσέζας για χορηγό. Προχθές δεν μιλήσαμε, ρε Γιώργο; Δεν συμφωνήσαμε; Δεν ψηφίσαμε, γαμώτο; Τι σκατά ψηφίζουμε άμα είναι να κάνει ο Μάνος κι ο καθένας ό,τι του καπνίσει; Τι θα γίνει; Θα το διαλύσουμε το μαγαζί; Δεν είπανε και ο γιατροί ότι είναι καλύτερο και γι' αυτήν, δηλαδή, νά, τώρα που... να συνέλθει λίγο... και ότι τα φάρμακα θα... τέλος πάντων. Τσάμπα οι συζητήσεις. Τα γάμησε όλα πάλι ο Ρωμαίος...

ΓΙΩΡΓΟΣ: Έλα, ρε συ. Τα 'χει δει όλα κι αυτός.

ΧΑΡΑ: Γιατί, δηλαδή, εμείς τι κάνουμε εδώ; Δεν είμαστε φίλοι; Δεν πονάμε εμείς; Αυτός έχει την αποκλειστικότητα του πόνου; Το copyright;

ΓΙΩΡΓΟΣ: Ρε, Χαρούλα, αδερφός σου είναι, τόσα χρόνια δεν τον έχεις μάθει; Δεν τον ξέρεις; Τι μου συγχύζεσαι; Έλα, μη στεναχωριέσαι. Όλα θα πάνε καλά.

ΧΑΡΑ: Γι' αυτήν πιο πολύ. Δεν αντέχω να... ξέρεις, να τη βλέπω έτσι. Άλλωστε εδώ, τι έχει μείνει πια γι' αυτήν εδώ; Τίποτα. [Συγκινείται.]

[Ήχος συνθηματικός από κουδούνι πόρτας.]

ΓΙΩΡΓΟΣ: Ήρθε κιόλας. Έλα, μην του την πεις. Είναι και με την άλλη χάλια.

ΧΑΡΑ: Θα 'ρθει κι αυτή;

ΓΙΩΡΓΟΣ: Όχι. Φεύγει αύριο. Πάει στους δικούς της στη Σκωτία για καλοκαίρι.

ΧΑΡΑ: Ωραία μυαλά! Με την κοιλιά στο στόμα; Στο αεροπλάνο θα γεννηθεί το ανιψάκι μου!

ΓΙΩΡΓΟΣ: Δεν πειράζει, θα πάρουν τα μυαλά του αέρα.

Ο Γιώργος τραγουδάει: «*Fly me to the moon*»¹. Κοιτάζονται και γελάνε. Ξαναχτυπάει το κουδούνι συνθηματικά και ο Γιώργος φεύγει για να ανοίξει.

¹ Τραγούδι του Bart Howard.

Σ Κ Η Ν Η Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Η

Ο Μάνος μπαίνει από τη βεράντα ή την αυλή, από όπου ακούγονται ροκ μουσικές και γέλια της Χαράς και του Γιώργου, μόνος, στο καθιστικό ή στην κουζίνα. Ξαφνικά, από κάπου «πετιέται» η Στέλλα, βγάζει την περούκα ή το καπέλο που φοράει και λέει κάτι σαν «Hello Daddy». Ο Μάνος μένει άναυδος, κοκαλωμένος. Κοιτάζονται ώρα. Γεμάτοι συγκίνηση. Την πλησιάζει και είναι έτοιμοι να φιληθούνε. Σε απόσταση αναπνοής εκείνη τον φτύνει. Και απομακρύνεται.

ΜΑΝΟΣ: Τι κάνεις;

ΣΤΕΛΛΑ: Εσύ; Τι κάνεις, Daddy;

ΜΑΝΟΣ: Είσαι τρελή.

ΣΤΕΛΛΑ: Πάντα. Κάποτε σου άρεσε.

ΜΑΝΟΣ: Καταλαβαίνω. Είσαι αναστατωμένη. Με όλα αυτά που έχουν συμβεί..

ΣΤΕΛΛΑ: Αναστατωμένη; Αναστατωμένη; Τι ωραία λέξη! Πού την έμαθες; Πρώτη φορά σε ακούω να τη χρησιμοποιείς. Μήπως είναι μετάφραση του upset; Δεν έχεις ιδέα τι είμαι.

ΜΑΝΟΣ: Κοίτα. Ξέρω.

ΣΤΕΛΛΑ: Ξέρεις; Πάντα ξέρεις. Αρχίδια ξέρεις. Τίποτα δεν ξέρεις. Τίποτα. Τσάμπα. Νιέντε. Νούλα. Νάδα. Τσάμπα όλα. Όλα ρε. Κορόιδο. Αυτό είμαι. Κορόιδο.

ΜΑΝΟΣ: Στέλλα, μην...

ΣΤΕΛΛΑ: Αλλά κι εσύ δεν πας πίσω, φίλε μου. Και το σάλιο μου τσάμπα πάει. Τα 'μαθα και τα δικά σου. [*Παίρνει ένα μπουκάλι μπίρα και πίνει. Δίνει και σ' αυτόν. Δεν το παίρνει.*] Έκοψες το ποτό;

ΜΑΝΟΣ: Ναι.

ΣΤΕΛΛΑ: Μπράβο. Μπράβο το καλό παιδί. Και τους μπάφους; [*Αυτός δεν μιλάει.*] Ε, βέβαια, τι ρωτάω; Αυτά πάνε μαζί. Πρότυπο θα γίνεις, πρότυπο. Role model. Καλά δεν το λέω; Ε, Daddy; Μαθαίνω γρήγορα. Έχω έφεση στις ξένες γλώσσες. Μπορεί και να γίνουμε φίλες. Πού ξέρεις; Με την κοπέλα σου, λέω, με την καλή σου, με τη σκωτσέζα. Τώρα που ξέμεινα από φίλους. Ε, Daddy;

ΜΑΝΟΣ: Στέλλα, έλα, κόφτο.

ΣΤΕΛΛΑ: Α, ξαναθυμήθηκες τα ωραία ελληνικά σου, βλέπω. Βάζω στοίχημα ότι αν πιείς και μια γουλιτσα ακόμα θα θυμηθείς και τα... γαλλικά σου.

ΜΑΝΟΣ: Δεν πίνω, σου είπα.

ΣΤΕΛΛΑ: Ούτε λίγο; Πόσο καιρό έχεις να πιείς;

ΜΑΝΟΣ: 156 μέρες είμαι καθαρός.

ΣΤΕΛΛΑ: Ορίστε, είδες; Δεν έχεις πια πρόβλημα. Είσαι δυνατός, Daddy. Μπορείς. Μπορείς να μείνεις μακριά από ό,τι σε πονάει. Μπορείς να προστατεύσεις τον εαυτό σου. Το εαυτούλη σου. Τον πολύτιμο και ευαίσθητο. Από την καταστροφή. Μπορείς να σωθείς. Εγώ το ξέρω. Μπορείς... Δεν έχεις πια πρόβλημα. Δεν είσαι πια προβληματικός. Πάνε αυτά, πέρασαν. Σώθηκες, Daddy. Σώθηκες. Είσαι κανονικός πια. Σκαρφάλωσες στη βάρκα, στη βαρκούλα και σε πάει... Γι' αυτό, θα πιείς μια γουλιά, όπως όλοι οι κανονικοί άνθρωποι που δεν έχουν πρόβλημα με το ποτό. Θα πιείς μια μπίρα, όχι δέκα. Ένα ποτηράκι ούισκι, όχι ένα μπουκαλάκι. Το θυμάσαι αυτό; [*Πρώτα πίνει απολαυστικά και μετά κάνει μία κίνηση σαν να πρόκειται να πετάξει μολότοφ. Ο Μάνος πάει να της το πάρει. Απ' έξω ακούγεται*

δυνατά ένα τραγούδι.] Ξέρεις τι μου 'χει λείψει; Η μουσική. Η κωλομουσική σου. Η σκατοκιθάρα σου. Παίζεις καθόλου; [Ο Μάνος γνέφει όχι.] Όχι πια, ε;

[Η Στέλλα χορεύει με το μπουκάλι, στο τέλος τού το προτείνει και όταν αυτός πάει να το πιάσει το αφήνει να πέσει και να σπάσει.]

ΜΑΝΟΣ: Τι κάνεις;

ΣΤΕΛΛΑ: Τι έγινε; Τρόμαξες; Έτσι κι αλλιώς, δεν το 'σπασες εσύ. Αυτό είναι. Εσύ απλά το άφησες. Να πέσει. Να σπάσει. Εσύ απλά δεν το κράτησες. Απλά. Είναι απλό. Μόνο αυτό. Μόνο αυτό φτάνει. Όχι αυτό που κάνεις, αυτό που δεν κάνεις, φτάνει. Για να σπάσει κάτι. Να γίνει χίλια κομμάτια. [Ο Μάνος πάει να τα μαζέψει.] Τι; Θα τα μαζέψεις; [Τον σπρώχνει.] Νομίζεις ότι κάνεις κάτι; Ότι θα τα πετάξεις στα σκουπίδια και τελείωσες, ξεμπέρδεψες; Ό,τι και να κάνεις δεν ξανακολλάει, Daddy, αυτό είναι το θέμα. Τέλειωσε. Πάει. Έσπασε. Τι σε νοιάζει όμως; Εσύ πια δεν πίνεις. Στ' αρχίδια σου, Daddy. Στ' αρχίδια σου. [Ο Μάνος πέφτει στον καναπέ και κλαίει. Και αυτή κλαίει με νύρα.] Σκάσε. Σταμάτα να κλαις. Δεν έχεις δικαίωμα να κλαις, το καταλαβαίνεις; Είναι σαν να με βρίζεις κι από πάνω. Μόνο εγώ θα κλαίω. Μόνο εγώ έχω δικαίωμα να κλαίω εδώ μέσα. Εσύ παίζε μουσική. [Πιάνει την κιθάρα και τη σπρώχνει πάνω του.] Μόνο γι' αυτό είσαι. Για να μας διασκεδάζεις. Ένας κλόουν. Κι εμείς σε πήραμε στα σοβαρά. Ψευτοεπαναστάτη. Πες μου γιατί. Αυτό ήρθα να μάθω. Δεν ήρθα να δω τις φάτσες σας να κλαίνε και τις τύψεις σας. Σας έχω γραμμένους. Να ζήσετε μ' αυτές κάθε στιγμή. Ήρθα να μάθω γιατί. Γιατί δεν ήσασταν εκεί; Γιατί δεν ήρθατε μια φορά; Μια γαμημένη φορά; Τι συνέβη; Τι σας συνέβη; [Τον σπρώχνει.] Έχω σπάσει το κεφάλι μου. Τόσο σκάρτοι δεν είστε. Εγώ δεν πέφτω έξω στους ανθρώπους. Κάτι έγινε που δεν το ξέρω. Που δεν το κατάλαβα. Τι έγινε όσο έλειπα; Τι πάθατε, ρε; Τι σας τσίμπησε; Τόσα χρόνια μαζί σε όλα και ξαφνικά... Τι σκατά συνέβη στο μυαλό σας;

ΜΑΝΟΣ: Δεν καταλαβαίνεις τίποτα. Είσαι πεισματάρη και απόλυτη. Στο έλεγα καιρό, στο έδειχνα με όλους τους τρόπους. Είχαμε τσακωθεί χίλιες φορές γι' αυτό, θυμάσαι; Είσαι πωρωμένη. Το ξέρεις; Κολλημένη. Κολλημένη, ρε πούστη

μου, και χώνεις και τους άλλους. Τους χώνεις. Τους πωρώνεις. Τους μαγεύεις. Δεν ξέρω τι σκατά τούς κάνεις. Τους παίρνεις όλους στον λαιμό σου και στ' αρχίδια σου, ας καούν. Τους καις. Μ' έκαψες, ρε. Ένα χαρτί ήμουν. Μ' έπαιξες κι έχασες. Μ' έκαψες.

ΣΤΕΛΛΑ: Τι λες, Daddy; Εσύ κι η αδερφή σου δεν με μπλέξατε στα χοντρά; Εγώ τι ήμουν όταν σε γνώρισα; Μια φοιτητριούλα. Δυο βιβλία είχα διαβάσει όλα κι όλα. Κι ήρθατε εσείς με τους χαμένους αγώνες, τη γενιά του Πολυτεχνείου και τον παππού στ' αντάρτικο και τις εξορίες... Με το γονίδιο της επανάστασης. Σε λίγο θα μας πεις ότι σε παρέσυρα κιόλας.

ΜΑΝΟΣ: Εντάξει. Παίρνω όλη την ευθύνη εγώ, Στέλλα, πάνω μου. Εγώ το άρχισα. Εγώ το τελειώνω. Δεν γουστάρω, ρε. Στο 'πα. Δεν στο 'πα; Δεν γουστάρω άλλο. Κουράστηκα. Τα 'φτυσα. Γαμήθηκε η ζωή μου. Δεν έκανα τίποτα, ρε, τίποτα, τίποτα δεν κατάφερα. Κατάθλιψη κι αλκοολίκι. Στους δρόμους και στις πορείες και στο κρυφτό και στο τρέξιμο. Και να παίζω τη ζωή μου κορόνα-γράμματα, μια ζωή στην απ' έξω. Για ποιον, ρε Στέλλα; Σκέφτηκες ποτέ; Σκέφτηκες ποτέ σου τον μαλάκα που σε γράφει στ' αρχίδια του την ώρα που δίνεις τη ζωή σου γι' αυτόν; Που χαλάς τα πνευμόνια σου και αυτός απλά αλλάζει κανάλι; Σκέφτηκες ποτέ για ποιον τραβάμε όλα αυτά; Θα σου πω εγώ. Γι' αυτόν που σε γαμάει. Γι' αυτόν που σε έχει φτυσμένη, σε βαραίει στον δρόμο, σε πνίγει στα δακρυγόνα, σε στριμώχνει στη γωνία και σε σαπίζει στο ξύλο, σου βουλώνει το στόμα και σε κλείνει σ' ένα κελί για όλη σου τη ζωή, για την πλάκα του. Γι' αυτόν τρέχεις, ρε Στελλάκι. Γι' αυτό το ζώο που θέλει μόνο να γαμάει, να τρώει και να κοιμάται. Δεν θέλει ν' αλλάξει, ρε Στέλλα. Απλά δεν θέλει. Στ' αρχίδια του. Είναι πολύ απλό. Δεν το καταλαβαίνεις; Δεν γουστάρει ν' αλλάξει. Δεν θ' αλλάξει.

ΣΤΕΛΛΑ: Σώωωπα! Πότε τα σκέφτηκες όλα αυτά; Τώρα; Τόσα βιβλία, ολόκληρες βιβλιοθήκες. Τόσα маниφέστα για τη χειραγώγηση των μαζών, για την πλύση εγκεφάλου από την τηλεόραση, για τον εκφασισμό και την προβατοποίηση της κοινωνίας; Τόσα χρόνια πού πήγανε; Τα λες όλα αυτά τώρα γιατί φοβάσαι. Είσαι χέστης. Φοβήθηκες, είδες τον εαυτό σου στον καθρέφτη και τρόμαξες. Είδες μέχρι πού πας. Μέχρι πού φτάνεις κι έκανες πίσω. Μέτρησες τον εαυτό σου και

τον βρήκες λίγο. Γιατί, ρε μαλάκα; Γιατί; Τόσοι και τόσοι άνθρωποι αγωνίστηκαν και ζήσανε μια καλύτερη ζωή. Και τους έχεις εικόνισμα και κάθε μέρα τους προσκυνάς. Κι οι μουσικοί που γουστάρεις, για τι σκατά γράφουνε; Κι οι ποιητές; Για τους αγώνες για την ελευθερία και την αγάπη και την αλληλεγγύη και την αδερφοσύνη δεν μιλάνε; Αν λέγανε για τα σκατά που μου αραδιάζεις, θα ήταν μεγάλοι; Αν καθόντουσαν σπιτάκι τους μπροστά στην τηλεορασίτσα τους, θα τους θαύμαζες; Φοβάσαι να δεις ποιος είσαι. Και τι είναι, ρε, ο άνθρωπος αν δεν αγωνίζεται; Τι ήρθαμε να κάνουμε εδώ; Να γίνουμε φαί για τα σκουλήκια; Ή μήπως χαλάκι για να σκουπίζουν τα πόδια τους τα ζώα που λες κι εσύ; Εγώ ξέρω ότι δίνω τη ζωή μου για το ίδιο ζώο, γι' αυτό που με σταυρώνει. Το ίδιο ζώο που είμαι κι εγώ. Το λένε άνθρωπο. Και το αντέχω. Το 'ξερα απ' την αρχή. Εσύ φαίνεται μόνο τώρα το πήρες χαμπάρι. Και τα 'παιξες τελείως.

ΜΑΝΟΣ: Επιτέλους το κατάλαβες! Τα 'παιξα. Δεν αντέχω άλλο. Δεν γουστάρω άλλο. Να παν' να γαμηθούνε. Κι αυτοί κι εσύ μαζί. Τέρμα. Ως εδώ, ό,τι έδωσα, έδωσα. Πάππου προς πάππου δίνουμε τον ίδιο αγώνα χρόνια τώρα, γενιές και γενιές. Και πάλι τα ίδια, ο ίδιος πόλεμος πάνω από τα κεφάλια μας. Γέρασα, ρε. Ναι, γέρασα. Ας παίξει κάνας άλλος μπάλα. Δεν μπορώ άλλο. Θέλω ν' αράξω. Θέλω να μπω στην τρύπα μου και να τους ξεχάσω όλους τους καριόληδες. Όλους. Κι εμένα. Κι εσένα. Ναι ρε, κι εσένα. Γιατί είσαι κολλημένη. Πωρωμένη. Τρελή. Γιατί δεν ξεκολλάς, ρε Στέλλα; Ξεκόλλα. Ως πότε θα τραβιέσαι έτσι; Στο 'πα χίλιες φορές. Ξεκόλλα. Μεγαλώσαμε. Μεγαλώσαμε, ρε Στέλλα. Κοίτα [Την τραβάει.], Στέλλα. Κοίτα με, ρε, όλα πονάνε. Τα πόδια μου πονάνε. Το στομάχι μου. Το μυαλό μου. Έκαψα το μυαλό μου, ρε Στέλλα. Το χάλασα. Κι εσύ εκεί, τόσα χρόνια με τις μαλακίες του καθενός και τις δικές σου. Τέρμα. Τέρμα για μένα. Ας πάρουν άλλοι τη σκυτάλη. Κι εσύ πήγαινέ το όπου θες, φτάσ' το ως το τέρμα. Γίνε αφίσα και μπλουζάκι και σημαία. Εμένα ξέγραψε με. Πες ότι πέθανα. Πέθανα, ρε μαλάκα. Κάηκα. Τέλειωσα. Έσβησα, πώς το λένε; Ηττήθηκα. Έχασα, πώς το λένε; Νικήθηκα. Έγινα χαλάκι και φαί για τα σκουλήκια.

ΣΤΕΛΛΑ: Εσύ δεν μπορεί να σκέφτεσαι έτσι. Εσύ; Άρθρα, επιστολές, προκηρύξεις, παράνομα δίκτυα, κρησφύγετα, ψηφοφορίες, διεθνείς οργανώσεις, σύνδε-

σμοι... Ποιος πώρωνε ποιον, ρε, τόσα χρόνια; Ποιος τα 'στησε όλα αυτά; Μόνη μου; Πίσω απ' την ουρά σου δεν έτρεχα; Τίποτα δεν ήξερα. Πού τα 'μαθα όλα αυτά; Την αλφαβήτα έμαθα από σένα. Γιατί το 'κανες αυτό; Γιατί δεν μ' άφησες εκεί πού ήμουν; Γιατί μ' έβγαλες; Ν' ακούω τις μαλακίες που μου αραδιάζεις; Ποιος πλήρωσε; Εσύ, ε; Δεν είχατε ψηφίσει «όχι»; Δεν είχα πει «όχι»;

ΜΑΝΟΣ: Δεν το 'ξερα ότι ήθελες να μείνεις κι άλλο.

ΣΤΕΛΛΑ: Ούτε βιβλία δεν μ' άφηναν να διαβάσω. Όλο έβρισκαν κωλύματα, δικαιολογίες. Μόνο τηλεόραση. Α, η τηλεόραση ήταν παντού, σχεδόν υποχρεωτική.

ΜΑΝΟΣ: Κι έξω μη νομίζεις, μια από τα ίδια...

ΣΤΕΛΛΑ: Ναι, ναι, ξέρω, τα 'χω μάθει απ' έξω τα κατεβατά σου για την ιδρυματοποίηση της κοινωνίας... την αλλοτρίωση της φυσικής εμπειρίας από την εικόνα... όλη η ζωή μια φυλακή, κι εμείς δεσμοφύλακες του εαυτού μας. Καλά τα λες... το 'χεις... Αλλά, πίστεψέ με, δεν έχεις ιδέα τι σημαίνει να κλειδώνει μια πόρτα κι όλα όσα αγαπάς να έχουν πεθάνει... και να είναι μακριά. [Ο Μάνος την πλησιάζει.] Θυμάσαι που έσπασες την τηλεόραση και μετά αρχίσαμε να χτυπάμε σαν τρελοί και τα κουδούνια των άλλων για να σπάσουμε και τις δικές τους;

ΜΑΝΟΣ: Πού το θυμήθηκες; Ούτε είκοσι δεν ήμασταν...

ΣΤΕΛΛΑ: Όλα τα θυμάμαι. Φεστιβάλ ολικής απελευθέρωσης το είπες. Μετά πετάξαμε όλοι μαζί τα κινητά την ίδια στιγμή από το μπαλκόνι. Τελετή μύησης στα «Κόκκινα παιδιά».

ΜΑΝΟΣ: Και κάποιος στη γειτονιά φώναξε τους μπάτσους και φύγαμε τρέχοντας για Ναύπλιο. Κι εσύ δεν σταματούσες να ουρλιάζεις το «Ω, δεσποινίς μου ουτοπία»²...

² Τραγούδι του Γιάννη Αγγελάκα.